

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาแนวคิด และทฤษฎีหลักธรรมาภิบาล และหลักธรรมาภิบาลตามแนวพุทธธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

๒. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓. เพื่อเสนอสภาพปัญหาแนวทางแก้ไขต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๑๗ หมู่บ้าน เป็นประชากรในการศึกษา จำนวน ๑๓,๒๗๐ คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยการใช้สูตรของ Taro Yamane ซึ่งได้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๐.๐๕ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๘๘ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๙ มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีจำนวน ๒๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๐ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา / ปวช. มี

จำนวน ๑๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๗ มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๔ และมีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน มีจำนวน ๒๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

๑. หลักการให้ทาน การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่องให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ผู้ยากไร้ผู้ด้อยโอกาส ผู้ตกทุกข์ได้ยาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๙๒ รองลงมาคือ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่องให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน และประชาชนที่มีส่วนร่วมเสมอ มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๓ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อ อื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

๒. หลักการมีศีล การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม ประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักการมีศีล อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓. หลักการบริจาค การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง มุ่งคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔. หลักความซื่อตรง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่องเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๓ อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

๕. หลักความอ่อนโยน การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความอ่อนโยน อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๖. หลักความเพียร การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย

๔.๔๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความเพียร อยู่ในระดับมากที่สุด

๗. หลักความไม่โกรธ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง บริหารงานด้วยความมีเมตตาและกรุณาเป็นที่ตั้ง มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๗ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

๘. หลักความไม่เบียดเบียน การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความไม่เบียดเบียน อยู่ในระดับมากที่สุด

๙. หลักความอดทน การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความอดทน อยู่ในระดับมากที่สุด

๑๐. หลักความเที่ยงธรรม การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง ให้บริการแก่ประชาชนที่มาติดต่ออย่างยุติธรรมทุกคน มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๙ รองลงมาคือ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรยึดถือความถูกต้องและความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐานการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน นำไปสู่การทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ทุกหลักไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักการให้ทาน หลักความซื่อตรง หลักความอ่อนโยน หลักความเพียร หลักความอดทน และหลักความเที่ยงธรรม ส่วนหลักอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักการให้ทาน และหลักความซื่อตรง ส่วนหลักอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกันทุกหลัก

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักการให้ทาน หลักความซื่อตรง และหลักความไม่โกรธ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

๕.๑.๔ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะซึ่งมีดังนี้

ปัญหาและอุปสรรค

๑. หลักการให้ทาน พบว่า การบริหารงานใช้ระบบอุปถัมภ์ ทำให้การบริหารงานไม่เป็นธรรม การให้ความช่วยเหลือไม่ทั่วถึง ไม่เท่าเทียมกัน และการส่งเสริมด้านการศึกษายังไม่เพียงพอ

๒. หลักการมีศีล พบว่า บุคลากรไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมตามหลักการให้ทาน เพราะสังคมไทยปัจจุบันเป็นยุคภายใต้การทำงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ การบริหารงานของเจ้าหน้าที่ไม่เป็นไปตามกฎ ระเบียบ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านไม่มีอุปกรณ์กีฬา ที่จะเล่น ตีดยาเสพติด ตัดการพนัน สร้างความเดือดร้อนแก่ชาวบ้าน และขาดการสนับสนุนสตรี และเด็กในหมู่บ้าน

๓. หลักการบริจาค พบว่า บุคลากรไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมตามหลักการมีศีลคือการประพฤติตามกฎหมายและจารีตประเพณีอันดีงาม ขาดคนที่จะมาบริหารงาน โดยทำงานเพื่อชาวบ้าน และหมู่บ้านจริง ๆ การช่วยเหลือแบ่งปันผลประโยชน์ต่อประชาชนไม่เท่าเทียมและไม่ทั่วถึงกัน เข้าไม่ถึงปัญหา ใช้งบประมาณไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง

๔. หลักความซื่อตรง พบว่า บุคลากรไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเนื่องจากความเห็นแก่ประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถบุคลากรไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน การปฏิบัติต่อบุคคลไม่เท่าเทียมกัน เลือکปฏิบัติ

๕. หลักความอ่อนโยน พบว่า ขาดความรับผิดชอบ ออกหาเสียงพูดจาไพเราะ แต่ได้อยู่ในตำแหน่งแล้วพูดจาไม่ไพเราะ การบริการไม่รวดเร็ว เพราะผู้ไปติดต่อไม่รู้วิธีดำเนินการ ไม่สนใจชาวบ้าน พูดจาก็ไม่น่าฟังถ้อยศถกัตต์โดยเฉพาะคนที่ด้อยกว่า

๖. หลักความเพียร พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ไม่ตรงกับสายงานที่เรียนมาและไม่ได้รับการฝึกอบรมก่อนการปฏิบัติหน้าที่ในด้านนั้น ๆ ถนนหนทางตามหมู่บ้านไม่

สะอาด ไม่มีถังขยะ ไม่มีไฟฟ้า หล្នารก การทำงานไม่ต่อเนื่อง ขาดการสานต่อล่าช้า งานตกค้าง ประชาชนไม่เข้าใจในแต่ละเรื่อง แต่ละด้านขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือ

๗. หลักความไม่โกรธ พบว่า บุคลากรย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานเมื่อพบปัญหาไม่พยายามเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ต่างคนต่างคิด ความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ไม่เหมือนกัน จึงทำให้มีความขัดแย้ง และไม่ให้ความร่วมมือ และทำงานแบบขอไปที

๘. หลักความไม่เบียดเบียน พบว่า การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน เห็นแก่พวกพ้อง ญาติมิตร และกลุ่มคนที่มีฐานะ มียศถาบรรดาศักดิ์ มีบุคลากรบางคนใช้อำนาจกับประชาชน เห็นว่าประชาชนไร้การศึกษา จึงใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้อง

๙. หลักความอดทน พบว่า บุคลากรทำหน้าที่หลายอย่างแต่ได้ค่าตอบแทนไม่เหมาะสม เกิดความขัดแย้งกัน ไม่มีความอดทนต่อปัญหาการทำงาน มีการทิ้งงานกลางคันเมื่อมีปัญหา

๑๐. หลักความเที่ยงธรรม พบว่า การสื่อสารมีความบกพร่อง ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในการบริหารงาน มีการใช้ทรัพยากร ทั้งบุคคล งบประมาณ และ วัสดุอุปกรณ์ ใช้อย่างฟุ่มเฟือย บุคลากรขาดประสิทธิภาพการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

๑. หลักการให้ทาน พบว่า ควรปรับปรุงระบบอุปถัมภ์ ใช้หลักการให้ทานมาประยุกต์ใช้ทำให้การบริหารงานที่เป็นธรรม ให้ความช่วยเหลือทั่วถึงและเท่าเทียมกัน และส่งเสริมด้านการศึกษาให้เพียงพอและทั่วถึง

๒. หลักการมีศีล พบว่า ส่งเสริมและสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมไทยได้แก่ ประเพณีกวนข้าวทิพย์ เป็นการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยยึดหลักการมีศีล สนับสนุนโดยใช้หลักการมีศีลเพื่อพัฒนาจิตใจ จัดหาอุปกรณ์กีฬาประจำหมู่บ้านเพื่อ เด็ก ๆ จะได้ใช้ออกกำลังกาย หากิจกรรมให้เด็ก ๆ เพื่อจะได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ห่างไกลจากยาเสพติดหลีกเลี่ยงการทำผิดศีล รวมถึงสนับสนุนให้สตรีและเด็กมีงานทำหรืออาชีพเสริมหลังฤดูทำนาและหลังเรียน ควรจัดกลุ่มกิจกรรมเพื่อสนับสนุนสตรี และเด็กในหมู่บ้านมีบทบาทมากขึ้น

๓. หลักบริจาค พบว่า สร้างความสามัคคีพร้อมเพรียงกันเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติบริหารงานน้อยใหญ่ ได้แก่ การมีกาย วาจา และจิตใจที่ดีในการทำงานและการวางตนเหมาะสม เลือkBุคลากรในการบริหารงานที่ทำงานเพื่อชาวบ้านและหมู่บ้านจริง ๆ แบ่งปันต่อประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เข้าถึงการรับรู้ปัญหาจริง ๆ จากชาวบ้านเสียก่อน แล้วค่อยใช้งบประมาณนั้นให้ตรงตามความเป็นจริง

๔. หลักความซื่อตรง พบว่า สร้างแรงจูงใจให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดความรักในองค์กรและเพื่อนร่วมงาน คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพโดยใช้หลักความซื่อตรง และปฏิบัติต่อบุคคลทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียม

๕. หลักความอ่อนโยน พบว่า สร้างอุดมการณ์ที่ดีของชีวิตหน่วยงานเพื่อเพิ่มคุณค่าการปรับเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองของตนเอง ใช้หลักความอ่อนโยนโดยการพูดจาให้ไพเราะตลอดเวลา จัดระเบียบการดำเนินการให้เป็นระเบียบและให้คำแนะนำแก่ประชาชนในตำบลให้มาก

ขึ้นเพื่อความสะดวกแก่ทุก ๆ ฝ่าย อยากให้คลุกคลีกับชาวบ้านและพูดจาอ่อนหวานเป็นแบบพี่แบบน้องไม่ต้องแบ่งชั้นวรรณะกัน

๖. หลักความเพียร พบว่า จัดให้มีการอบรมบุคลากรก่อนการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ดีก่อนการปฏิบัติงาน และจะได้ทำ งานอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีความเพียรมาดูแลความสะอาดถนนหนทาง ตั้งถังขยะเป็นจุด ๆ เปิดไฟฟ้าตามถนนตอนกลางคืน ในทุก ๆ หมู่บ้านทำงานให้ต่อเนื่อง และสานต่องานเพื่อให้เสร็จสิ้นลุล่วงได้อย่างรวดเร็วไม่คั่งค้าง ฝึกอบรมประชาชนใช้หลักความเพียร ให้ความรู้ ความเข้าใจ ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง

๗. หลักความไม่โกรธ พบว่า มีการระดมความคิดเห็นเพื่อช่วยกันลดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เช่น จัดให้มีสภากาแฟในหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่าง ๆ สร้างความเข้าใจใช้หลักความไม่โกรธให้ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง บริหารงาน ด้วยไมตรีจิต ยิ้มแย้มแจ่มใส

๘. หลักความไม่เบียดเบียน พบว่า พัฒนาสมรรถนะขีดความสามารถของตนเอง สม่่าเสมอด้วยการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถจากเพื่อน ๆ และแหล่งความรู้ต่าง ๆ เลือกคนที่ไม่เห็นแก่พวกพ้อง เห็นแก่ญาติมิตร ไม่เห็นแก่หน้าใคร เข้ามาทำงาน ไม่กตขี้ ข่มเหง หรือบีบบังคับประชาชน

๙. หลักความอดทน พบว่า จัดหาอัตรากำลังพลให้เพียงพอต่องานนั้น ๆ และให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละตำแหน่ง ใช้หลักความอดทนมาประยุกต์ใช้กับคณะผู้บริหารเพื่อลดความขัดแย้ง การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง เป็นไปโดยไม่ย่อท้อต่อการสรรค์สร้างคุณงามความดีทั้งหลาย

๑๐. หลักความเที่ยงธรรม พบว่า มีการประชาสัมพันธ์สื่อสารเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องโดยใช้หลักความเที่ยงธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจในการบริหารงาน ต้องใช้ทรัพยากร ทั้ง บุคคล งบประมาณ และ วัสดุอุปกรณ์ ให้ได้ผลงานอย่างคุ้มค่า ต้องมีการจัดฝึกอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

๕.๑.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

๑. หลักการให้ทาน มีการปฏิบัติหน้าที่โดยให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ปฏิบัติหน้าที่โดยให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ร่วมงาน และให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงานเสมอ

๒. หลักการมีศีล การบริหารงานโดยรู้จักและปฏิบัติตามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของหน่วยงาน อยู่ในศีลธรรมตามหลักศาสนาของแต่ละคนยึดถือศีล ตามหลักพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติหน้าที่โดยรักษาศีล หรืออยู่ในศีลธรรม

๓. หลักการบริจาค การบริหารงานโดยการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สม่่าเสมอ มีความช่วยเหลือบริจาคสิ่งของแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก และปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๔. หลักความซื่อตรง การบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ด้วยความจริงใจ ไม่หลอกลวงทั้งต่อตนเองและผู้ร่วมงาน และมีปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเปิดเผยเป็นที่ไว้วางใจได้ตรงไปตรงมา

๕. หลักความอ่อนโยน การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความความสุภาพอ่อนโยนอ่อนน้อมถ่อมตนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความเต็มใจ รวดเร็ว และประทับใจ และไม่ดูหมิ่น ดูแคลนประชาชน หรือผู้ที่เข้ามาติดต่อ

๖. หลักความเพียร การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียร ความเต็มใจ วิริยะอุสาหะ และความเพียรพยายาม และไม่ย่อท้อต่อการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรค และมีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตใจอันหนักแน่นมั่นคง ไม่ย่อท้อต่อปัญหา

๗. หลักความไม่โกรธ ประพฤติปฏิบัติด้วยจิตใจอันหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวเอนเอียง หรือลุแก่อำนาจความโกรธ มีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยไมตรีจิต ยิ้มแย้มแจ่มใส และทำหน้าที่ด้วยสุภาพจิตที่ดีในการทำงานเสมอ

๘. หลักความไม่เบียดเบียน การบริหารงานและปฏิบัติหน้าที่โดยไม่กดขี่ ข่มเหง หรือบีบบังคับประชาชน มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าโดยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและใช้ประโยชน์ให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด และมีการรณรงค์ให้บุคลากรของหน่วยงานช่วยกันประหยัดพลังงานและทรัพยากร

๙. หลักความอดทน การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอดทนต่องานที่ยากลำบาก ส่งเสริมบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอดทน โดยยึดถือความขยัน อดทนต่อความรักโลก โกรธ หลง และปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ย่อท้อต่อการสรรค์สร้างคุณงามความดีทั้งหลาย

๑๐. หลักความเที่ยงธรรม การบริหารงานโดยสนับสนุนให้บุคลากรยึดถือความถูกต้องและความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ พัฒนางานด้วยความรอบคอบและความถูกต้อง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นทีม ไม่นินทาว่าร้ายกันไม่สนับสนุนผู้กระทำความผิด และสนับสนุนให้บุคลากรประพฤติสิ่งที่ดีงามเป็นประจำ

๕.๑.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้หลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรม ในงานวิจัยนี้ ศึกษาหลักธรรมตามแนวพุทธธรรม คือ หลักทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. ทาน หมายถึง การให้ ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ผู้ยากไร้ผู้ด้อยโอกาส ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน และประชาชนที่มีส่วนร่วมเสมอ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ร่วมงาน และประชาชนที่มาใช้บริการ

๒. ศีล หมายถึง ความมีระเบียบวินัย ยึดถือปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของหน่วยงาน ตั้งมั่นในความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดถือประโยชน์ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๓. ปรีชาคะ หมายถึง การเสียสละ มุ่งบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมสม่ำเสมอ มุ่งให้ความสะดวกและสนับสนุนช่วยเหลือประชาชนผู้ตกทุกข์ได้ยาก และให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทน

๔. อาชวะ หมายถึง ความซื่อตรง เป็นไปด้วยความจริงใจ ไม่หลอกลวง และมีผลงานเป็นรูปธรรม เป็นไปความเปิดเผยเป็นที่ไว้วางใจได้ตรงไปตรงมา ให้บริการแก่ประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๕. มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยน มีนโยบายให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเต็มใจ รวดเร็ว และประทับใจ มีนโยบายให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีนโยบายให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ มีจิตสำนึกในการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ รวดเร็ว และถูกต้อง และมีนโยบายให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความความสุภาพอ่อนโยนน้อมถ่อมตนอย่างสม่ำเสมอ

๖. ตปะ หมายถึง ความเพียร ด้วยความเพียร ความเต็มใจ และไม่ย่อท้อต่อการแก้ไข ปัญหาหรืออุปสรรค ด้วยจิตใจอันหนักแน่นมั่นคง ไม่ย่อท้อต่อปัญหา ด้วยความวิริยะอุสาหะ และความเพียรพยายาม และปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น จริงจังและจริงจัง

๗. อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธ บริหารงานด้วยความมีเมตตาและกรุณาเป็นที่ตั้ง บริหารงาน ด้วยจิตใจอันหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวเอนเอียง หรือลุแก่อำนาจความโกรธ บริหารงาน ด้วยความมีเมตตาจิต และวางอุเบกขาในกรณีที่เกิดกำลังความสามารถ และบริหารงาน ด้วยไมตรีจิต ยิ้มแย้มแจ่มใส

๘. อวิหิงสา หมายถึง ความไม่เบียดเบียน ไม่เบียดเบียนทั้งคนและสัตว์ รวมทั้งไม่เบียดเบียนธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามหลักพระพุทธศาสนา และไม่เบียดเบียนประชาชนและผู้ร่วมงาน มีความกรุณาแก่ผู้มาติดต่องาน

๙. ขันติ หมายถึง ความอดทน บริหารงาน ด้วยความอดทนต่องานที่ยากลำบาก บริหารงาน ด้วยความมานะพากเพียรถึงแม้จะมีความยากลำบากในการทำงานก็ตาม และเป็นไปโดยไม่ย่อท้อต่อการสรรค์สร้างคุณงามความดีทั้งหลาย

๑๐. อวิโรธนะ หมายถึง ความยุติธรรม ให้บริการแก่ประชาชนที่มาติดต่ออย่างยุติธรรมทุกคน ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรยึดถือความถูกต้องและความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ และมุ่งมั่นพัฒนางานด้วยความรอบครอบและความถูกต้อง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นไปตามแนวทางของหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระคณพศ กิตติสาร (ประกอบเสียง) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบาง

กรวย จังหวัดนนทบุรี” พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการ ตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน^๑

๕.๒.๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกเป็นรายด้าน

๑. **หลักการให้ทาน** ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักการให้ทาน อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยส่วนมากได้มีการยึดหลักของกฎระเบียบข้อบังคับเป็นหลักในการบริหารงาน แต่ยังมีเจ้าหน้าที่บางส่วนที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุพจน์ เจริญข้า** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทัศนคติของประชาชนต่อการบริหารงานของตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกันและระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย แต่ในส่วนหนึ่งของประชาชนที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย^๒

๒. **หลักการมีศีล** ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักการมีศีล อยู่ในระดับมาก เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบหน้าที่อย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ **พระมหาพุทธวิทย์ นฤธบุญ** (สุวรรณรัตน์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานของวัดตามหลักธรรมาภิบาล : ศึกษากรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ผลจากการวิจัยพบว่า ๑) หลักธรรมาภิบาลเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี อันมีแนวคิดมาจากสังคมตะวันตก เป็นแนวคิดการบริหารจัดการองค์การอันก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพราะเป็นหลักของการบริหารจัดการที่ใช้ระบบคุณธรรมนำหน้า หลักธรรมาภิบาลนี้เมื่อได้ศึกษาเทียบเคียงตามหลักพระพุทธศาสนาจะเห็นว่าตรงกับหลักทศพิธราชธรรม

^๑ พระคณพศ กิตติสาร (ประกอบเสียง), “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๒ สุพจน์ เจริญข้า, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ที่พระพุทธองค์ได้ทรงสอนให้ผู้ปกครองบ้านเมืองได้ใช้ในการจัดการปกครอง ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นหลักธรรมาภิบาลในเชิงพุทธ ๒) คณะสงฆ์ไทยได้บริหารองค์การคณะสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ประการ อันได้แก่ (๑) หลักนิติธรรม คณะสงฆ์ได้ยึดหลักพระธรรมวินัย และพรบ. คณะสงฆ์เป็นหลักในการปกครองคณะสงฆ์ (๒) หลักคุณธรรม คณะสงฆ์ได้มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในหมู่พระภิกษุสามเณร ตลอดถึงประชาชนโดยทั่วไปในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธ เป็นต้น (๓) ความโปร่งใส คณะสงฆ์ได้มีกฎระเบียบที่รัดกุมเกี่ยวกับการดูแลศาสนสมบัติกลางและศาสนาสมบัติของวัดตามกฎระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติอย่างเคร่งครัด (๔) หลักการมีส่วนร่วม คณะสงฆ์ได้จัดรูปแบบการปกครองแบบมีส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเข้าดำรงตำแหน่งเป็นผู้ปกครองในระดับต่าง ๆ (๕) หลักความรับผิดชอบ งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นภารกิจหลักของคณะสงฆ์ที่จะต้องดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรม และ (๖) หลักความคุ้มค่า คณะสงฆ์ได้มีการบริหารทุกองค์การให้เกิดประโยชน์อันสูงสุด เช่น สถานที่ใดที่ไม่ได้มีการใช้สอยก็แบ่งให้ประชาชนเช่าเพื่ออยู่อาศัย หรือสร้างอาคารพาณิชย์ สร้างโรงเรียน สถานพยาบาล เป็นต้น ๓) วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ได้มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับกิจการของวัดอันมีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ประการ ซึ่งในบางประเด็นก็อาจเด่นชัดเป็นรูปธรรม เช่น ในด้านหลักนิติธรรม วัดได้ปกครองคณะสงฆ์โดยยึดหลักพระธรรมวินัย และพรบ.คณะสงฆ์ ตลอดถึงวัดได้วางกฎระเบียบของวัดทั้งในส่วนของพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด ด้านคุณธรรม วัดได้มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่พระภิกษุสามเณร ตลอดถึงประชาชนโดยทั่วไป เช่น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การปาฐกถาธรรมประจำวันอาทิตย์การปฏิบัติธรรมสุดสัปดาห์ การอุปสมบทประจำเดือน เป็นต้น หลักการมีส่วนร่วม วัดได้จัดรูปแบบการปกครองภายในแบบกระจายอำนาจหน้าที่ไปยังพระภิกษุรูปอื่น ๆ อันไปตามภารกิจของคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ประการ กับอีก ๕ สายงาน เพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถได้เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการบริหารงานคณะสงฆ์ของวัด ความคุ้มค่า วัดชลประทานรังสฤษฎ์ได้มีการปฏิรูปการจัดพิธีกรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเน้นหลักในการจัดที่ว่า เป็นระเบียบ เรียบง่ายประหยัด ได้ประโยชน์ และส่งเสริมสติปัญญา กล่าวโดยสรุป ธรรมาภิบาลเป็นการปกครองที่ดีสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนา เมื่อศึกษากรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์เป็นตัวอย่างแล้วก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวัดอื่น ๆ และองค์การอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ^๓

๓. หลักบริจาต ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักบริจาต อยู่ในระดับมากเนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยยึดหลักบริจาต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ร้อยแก้ว สายยิ้ม ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า ทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ สามารถนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรือง ความสงบสันติภาพ ความเป็นผู้

^๓ พระมหาพุทธวิงศ์ นฤธณญ (สุวรรณรัตน์), “การบริหารงานของวัดตามหลักธรรมาภิบาล : ศึกษากรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

อิสระเหนือความทุกข์เหนือปัญหาทุกประการ เป็นหลักในการปกครองประชาชนทุกระดับชั้น หากผู้บริหารทั้งปวงได้น้อมนำเอาคุณธรรมเหล่านี้ไปปฏิบัติยังตนให้ตั้งอยู่ในกุศลธรรม เหล่านี้ปิติและโสมนัสย่อมจักบังเกิดขึ้นแน่นอน ผู้บริหารมีความเข้าใจในหลักธรรมแต่ละข้อเป็นอย่างดีและได้นำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ทั้ง ๘ ยุทธศาสตร์ของเทศบาลนครพิษณุโลก โดยเฉพาะการนำหลักธรรมไปเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาที่ตนเองก่อน ให้เป็นผู้บริหารที่เปี่ยมไปด้วยธรรม ๑๐ ประการ เมื่อปฏิบัติได้ตามหลักทศพิธราชธรรมแล้วก็จะนำไปสู่การพัฒนาในการบริหารคน หรือบุคลากรในหน่วยงานได้รับและในที่สุดก็จะบริหารงานต่าง ๆ ได้ผลดีทั้งต่อตนเอง ต่อประชาชนท้องถิ่นและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๔

๔. หลักความซื่อตรง ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความซื่อตรงอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยยึดหลักความซื่อตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบัติ สิ้นลือนาม ได้วิจัยเรื่อง “คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้บริหารท้องถิ่นตามหลักทศพิธราชธรรม และหลักการบริหารยุคโลกาภิวัตน์ในทัศนะของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กรณีศึกษาเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณสมบัติของผู้บริหารเทศบาล ตามหลักทศพิธราชธรรมและหลักการบริหารยุคโลกาภิวัตน์ในความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และศึกษาระดับการให้ความสำคัญของผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่อคุณสมบัติของผู้บริหารเทศบาลตามหลักทศพิธราชธรรมเปรียบเทียบกับหลักการบริหารยุคโลกาภิวัตน์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่อคุณสมบัติของผู้บริหารท้องถิ่นตามหลักทศพิธราชธรรมและหลักการบริหารยุคโลกาภิวัตน์ ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างของเพศและฐานะทางการเงิน/รายได้ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อคุณสมบัติของผู้บริหารเทศบาลทั้งสองหลักการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน ส่วนอายุ การศึกษา อาชีพ และตำแหน่งทางสังคมในปัจจุบันและในอดีต ที่แตกต่างกัน มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อคุณสมบัติของผู้บริหารเทศบาลทั้งสองหลักการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เป็นไปตามสมมุติฐาน นอกจากนี้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้บริหารเทศบาลตามหลักทศพิธราชธรรมมากกว่า คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๑ อยู่ในระดับสำคัญมากและให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้บริหารเทศบาลตามหลักการบริหารยุคโลกาภิวัตน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๗ อยู่ในระดับสำคัญมากเช่นกัน โดยให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ สุจริต และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๒^๕

^๔ ร้อยแก้ว สายยิ้ม, “ศึกษาวิเคราะห์หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารเทศบาลนคร พิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^๕ สมบัติ สิ้นลือนาม, “คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้บริหารท้องถิ่นตามหลักทศพิธราชธรรม และหลักการบริหารยุคโลกาภิวัตน์ในทัศนะของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กรณีศึกษาเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”, รายงานการวิจัย, วารสารวิทยบริการ ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๕).

๕. หลักความอ่อนโยน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความอ่อนโยน อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยยึดหลักความอ่อนโยน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จเด็จ โพธิ์ศรีทอง** ได้วิจัยเรื่อง “การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง ๖ ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านความคุ้มค่า ด้านนิติธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านคุณธรรม และด้านความโปร่งใสผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ด้าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพ และตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง ๖ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงาน^๖

๖. หลักความเพียร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความเพียร อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยยึดหลักความเพียร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อรทัย แสงทอง** ได้วิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครกรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีการใช้หลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ การนำหลักการและแนวการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานทั้ง ๖ งานของสถานศึกษาเป็นอย่างดีมีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด^๗

๗. หลักความไม่โกรธ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความไม่โกรธ

^๖ จเด็จ โพธิ์ศรีทอง, “การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^๗ อรทัย แสงทอง, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยยึดหลักความไม่โกรธ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุธี เดชเพชร** ได้วิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานเรือนจำ : กรณีศึกษาเรือนจำกลางบางขวาง” ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีผลทำให้ทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานเรือนจำกลางบางขวางตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมและรายด้านทั้ง ๖ ด้าน ไม่มีผลทำให้ทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานเรือนจำกลางบางขวางตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านระดับการศึกษาในภาพรวม ไม่มีผลทำให้ทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานเรือนจำกลางบางขวางตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านระยะเวลาในการปฏิบัติราชการในภาพรวม มีผลทำให้ทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานเรือนจำกลางบางขวางตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และด้านระดับชั้นในภาพรวม มีผลทำให้ทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานเรือนจำกลางบางขวางตามหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^๔

๔. หลักความไม่เบียดเบียน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล แนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความไม่เบียดเบียน อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยยึดหลักความไม่เบียดเบียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นาศักดิ์ หนูคง** ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ๑) การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการไม่อาฆาตพยาบาทและเบียดเบียนผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความสุภาพอ่อนน้อม และด้านการรักษากฎหมาย ระเบียบและวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด, ๒) การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๑ ที่ปฏิบัติในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ สรุปได้ว่า ๒.๑) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๑ ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน โดยรวมพบว่า แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกัน ๗ ด้าน ด้านการเสียสละ ด้านความซื่อสัตย์ และความเที่ยงธรรม ด้านความสุภาพอ่อนน้อม ด้านความพากเพียรในการทำงาน ด้านการระงับและการควบคุมอารมณ์ ด้านการมีความอดทนอดกลั้น ด้านการธำรงรักษาความยุติธรรมไม่แตกต่างกัน ๓ ด้าน คือ ด้านการให้ด้านการรักษากฎหมาย ระเบียบและวินัย ด้านการไม่อาฆาตพยาบาทและเบียดเบียนผู้อื่น ๒.๒) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายค่าของการใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๑ ที่มีขนาดต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ใช้ทศพิธราชธรรมในการบริหารงาน แตกต่างกัน โดยที่มีคู่ที่แตกต่างกัน คือ โรงเรียนขนาดเล็กกับ

^๔ สุธี เดชเพชร, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานเรือนจำ : กรณีศึกษาเรือนจำกลางบางขวาง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็ก กับโรงเรียนขนาดกลาง และพบว่าการใช้ทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง สูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ และผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กทุกด้าน^๙

๙. หลักความอดทน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความอดทนอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยยึดหลักความอดทน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจรรณ ชีรปัญญา ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ คือด้านหลักนิติธรรม, ด้านหลักคุณธรรม, ด้านหลักการมีส่วนร่วม, ด้านหลักความรับผิดชอบ, ด้านหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๑๐}

๑๐. หลักความเที่ยงธรรม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หลักความเที่ยงธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยยึดหลักความเที่ยงธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพล สุทรวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการทำงานของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการจัดแผนงานหรือโครงการ ลักษณะการทำงานของคณะผู้บริหารมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินงานตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น สำหรับพนักงานส่วนตำบลมีการปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็ว โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้เช่นกัน ตลอดจนสามารถให้บริการตามที่ประชาชนต้องการด้วยมนุษยสัมพันธ์และการวางตัวที่ดี^{๑๑}

^๙ นาคศักดิ์ หนูคง, “การใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๐).

^{๑๐} พระจรรณ ชีรปัญญา, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๑} ทศพล สุทรวงศ์, “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๐).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๑. ผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถอยู่เสมอ รวมถึงตัวของผู้บริหารนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลอยู่เสมอ เพื่อเป็นการพัฒนาดิน พัฒนาคน และพัฒนางานในหน่วยงานหรือองค์กรให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๒. นำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ โดยปรับใช้ให้เป็นรูปธรรมชัดเจน เพื่อเป็นการปลูกฝังแนวคิดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เป็นที่ไปด้วยความเต็มใจ

๓. การบริหารงานเป็นไปด้วยความเต็มใจบรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔. มอบนโยบายให้สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และเน้นการให้บุคลากรภาครัฐสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ

๕. ให้องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำหลักทศพิธราชธรรมมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการบริหารงานและการปฏิบัติตนร่วมกับการใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้บุคลากรมีคุณธรรมและจริยธรรมด้วยความเต็มใจ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. องค์การบริหารส่วนตำบลควรสร้างความรู้และความเข้าใจให้บุคลากรในหน่วยงานได้รับทราบถึงคุณประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรม คือ หลักทศพิธราชธรรมและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากร

๒. องค์การบริหารส่วนตำบลควรสร้างความรู้และความเข้าใจให้บุคลากรในหน่วยงานได้รับทราบถึงความสำคัญของการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมและการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

๓. องค์การบริหารส่วนตำบลควรนำหลักทศพิธราชธรรมมาปรับใช้ในการบริหารงานร่วมกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรมอย่างเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลในแต่ละสำนักงาน เนื่องจากการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ทำให้การปรับใช้ต้องสอดคล้องกลมกลืน โดยยึดหลักความเหมาะสมเป็นเกณฑ์จนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร เพื่อเป็นรากฐานให้เกิดการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานที่ยั่งยืนต่อไป

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแนวพุทธธรรม มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่น เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานของบุคลากร เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและการบริหารจัดการภายในหน่วยงานหรือองค์กร

๒. ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน เช่น สปัปฺริสธรรม ๗ กุศลกรรมบถ ๑๐ สาราณียธรรม พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีหลักในการบริหารงาน และตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะชาวพุทธ

๓. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน